Suçu Bildirme Yükümlülüğü

TCK m. 278'in Anayasal Değerlendirmesi

278

Av. Hümeyra İşler

MAKALE · MART 2026

ÖZET

Bu makale; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 278. maddesinde düzenlenen suçu bildirme yükümlülüğünü salt bir ceza hukuku normu olarak değil, Anayasa'nın hukuk devleti ilkesinden (m. 2), devletin temel görevlerinden (m. 5) ve anayasal ödev anlayışından (m. 12) beslenen bir vatandaşlık ödevi olarak ele almaktadır.

Çalışma; devletin kamu düzenini koruma işlevinin, vatandaşın bu işleve katkı sunma yükümlülüğünden bağımsız düşünülemeyeceğini savunmakta ve bu ilişkinin anayasal karşılığını ortaya koymaktadır. Bildirme ödevi; siyasal topluluğa üyeliğin zorunlu bir sonucu, haklarla yükümlülükler arasındaki dengenin somutlaşmış bir ifadesi ve hukuk devletinin işlerliğini mümkün kılan yapısal bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

suçu bildirme yükümlülüğü · **vatandaşlık ödevi** · **hukuk devleti** · **Anayasa m. 2** · **Anayasa m. 5** · **Anayasa m. 12** · **TCK m. 278** · **kamu düzeni** · **anayasal ödev**

İçindekiler

I. Giriş 03

II. TCK Madde 278: Normun Anayasal Gerekçesi 03

A. Maddenin Metni 03

B. Korunan Yarar 04

C. Kanun Gerekçesinin Anayasal Okuması 05

III. Anayasal Çerçeve: Hukuk Devleti ve Vatandaşlık Ödevi 07

A. Hukuk Devleti İlkesi (Anayasa m. 2) 07

B. Devletin Temel Görevleri (Anayasa m. 5) 08

C. Anayasal Ödev Anlayışı (Anayasa m. 12) 09

IV. Vatandaşlık Ödevinin Anayasal Sınırları 09

V. Sonuç 11

Dipnotlar 12

Kaynakça 13

Av. Hümeyra İşler | Mart 2026 | 7 Ekim Hareketi · Hukuk Dosyası

I. GİRİŞ

Bir ihbar ödevinden, vatandaşlık ödevine

I

TCK m. 278; hukuk devleti, devletin temel görevleri ve anayasal ödev anlayışının kesişim noktasında durur.

Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 278. maddesi, işlenmekte olan ya da sonuçları henüz durdurulabilecek olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişiyi cezai yaptırıma tabi kılmaktadır. Bu düzenleme çoğu zaman teknik bir ihbar ödevi olarak değerlendirilmekte; ancak taşıdığı anayasal anlam geri planda kalabilmektedir.[1]

> *"TCK m. 278, hukuk devleti ilkesinin, devletin temel görevlerinin ve anayasal ödev anlayışının kesişim noktasında durmaktadır.*

Oysa TCK m. 278, T.C. Anayasa'nın hukuk devleti ilkesinin (m. 2), devletin temel görevlerinin (m. 5) ve anayasal ödev anlayışının (m. 12) kesişim noktasında durmaktadır. Bu çalışma; söz konusu kesişim noktasını analiz etmeyi ve yükümlülüğün neden salt bir ceza hukuku meselesinin ötesinde, bir vatandaşlık ödevi olarak anlaşılması gerektiğini tartışmayı amaçlamaktadır.

Nitekim doktrinde Döner'in de vurguladığı gibi, bir hukuk devletinde suçların yetkili mercilere bildirilmesi hem suça muhatap olan kişilerin hem de toplumun elbette yararınadır.[2]

II TCK Madde 278: Normun Anayasal Gerekçesi

A. Maddenin Metni

Madde metnini incelerken tam olarak anlaşılması için üzerinde durulması gereken bazı terimler olduğunu düşünüyoruz. Bu yüzden aşağıda madde fıkra fıkra incelenecektir.

> **TCK M. 278/1**
>
> *İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlarına bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.*

Kanun koyucu birinci fıkrada, hâlihazırda sürmekte olan bir suçun bildirilmemesini düzenlemektedir. "İşlenmekte olan suç" ifadesi doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre bu kavram, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (CMK) tanımlanan suçüstü halidir.[3] Bizce daha isabetli olan ikinci görüşe göre ise kanun

koyucunun kastettiği fiilen devam eden suçtur.[4] Bu yorum hem kanunun lafzına hem de uygulamanın öngörülebilirliğine daha uygundur. Somut örnek verecek olursak, bir meydanda bomba hazırlığı yapıldığının bilinmesini veya birisinin kaçırılması neticesinde nerede tutulduğunun bilinmesini söyleyebiliriz. Aslında kanun metni teşebbüs aşamasında olan suçları lafzen kapsamadığı için eleştirilse de[5], teşebbüs aşamasını geçmiş hazırlıklar madde kapsamındadır.

> **TCK M. 278/2**
>
> *İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması hâlen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.*

Maddeden anlaşılması gereken icra faaliyetleri tamamlanmış ancak sonuçlarının engellenmesi halen mümkün olan suçtur. Burada iki anlam çıkarmak mümkündür. Birincisi, işlenen suç neticesinde mağdura herhangi bir zarar verilmiş ve bu zararın devam edebilecek olmasıdır. İkincisi ise, doğabilecek zararın sadece işlenen suçla sınırlandırılmadığı, dolaylı zararların da kapsam dahilinde olduğu ihtimaldir. Döner'in deyimiyle, işlenen suça bağlı olmayan başka neticelerin doğması ihtimalinin ve mağdurun gördüğü veya görebileceği yeni zararlar bulunması ihtimalinin devam ettiği halleri de madde kapsamında saymak gerekir. Hatta, failin işlemiş olduğu suç sebebiyle yararlanacağı durumlar ortaya çıkması ihtimali de göz önünde tutulmalıdır çünkü kanun koyucu failin veya başkasının suçtan fayda görmesini engellemeye çalışmaktadır.[6]

Kanun koyucu madde gerekçesinde bu niyetini açıkça ortaya koymuştur: tamamlanmış bir hırsızlık sonucu elde edilen malların saklandığı yerin bilinmesine rağmen bildirilmemesi bu suçu oluşturur.[7]

Diğer üzerinde durmamız gereken konu da, kanun koyucunun işlenmekte olan suçun niteliğine dair bir ayrım gözetmemesidir. Ancak burada kast edilenin neticeli suçlar olduğu kabul edilmelidir çünkü sırf hareket suçlarında bildirim gerektiğini kabul etmek birçok insanı yükümlülük altına sokacak ve maddenin uygulanmasını zorlaştırabilecektir. Gelişen sosyal medya ile artık birçok şeyden anında haberdar olabiliyoruz. Örneğin, sosyal medyada işlenen bir hakaret suçunu gören herkesin bildirim yükümlülüğü bulunduğunu düşünmek pratik olarak tartışılmalıdır.[8] Ancak netice suçlarında durum farklıdır. Neticesini ve suçun işlendiğini sosyal medya dahil herhangi bir bilgi kanalından öğrenen kişilerde, bu yükümlülük aranmalıdır.

> **TCK M. 278/3**
>
> *Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan özürlü olan ya da hamile bulunan bir kadın olması hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.*

Bu fıkra suçun ağırlaştırılmış halini düzenlemektedir. Mağdurun savunmasız konumda bulunması, cezayı artırıcı bir neden olarak kabul edilmektedir.

B. Korunan Yarar

Bir ceza normunun anayasal çerçevede değerlendirilebilmesi için korunan yararının net biçimde belirlenmesi zorunludur; zira bu yarar normun hem uygulama alanını hem de sınırlarını şekillendirir.

Doktrinde Döner, TCK m. 278'in koruduğu hukuki yararı dört katmanda ele almaktadır.[9]

BİRİNCİ KATMAN · KAMU DÜZENİ

Birinci katmanda kamu düzeni bulunmaktadır: suçların yetkililere bildirimi toplumsal barışı destekler. Burada kamu düzeni kavramına bir parantez açmak gerekir. Üzerinde anlaşılmış belirli bir tanımı olmamasına rağmen, doktrinde, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay kararlarında genel bir hakim görüş vardır ki o da toplumun huzurunu, refahını, barışını, sosyal ve siyasi yapısını devam ettirebilmesi için gerekli şartların korunmasını kapsar. Yani geniş yorumlanmakta ve toplumun genel ahlak, kültürel kuralları da dahil Türk gelenek ve örflerini de kapsayan Türk adaletinin dayanaklarını temel alan yaşam biçiminin devamı için gerekli olan düzen anlamında kullanılmaktadır. Kısacası, yurtta güven ve sulh ortamının korunması anlamına geldiğini söyleyebiliriz.[10]

İKİNCİ KATMAN · BİREYSEL SORUMLULUK

İkinci katmanda bireysel sorumluluk anlayışı yer almaktadır: öğrenilen suç karşısında hareketsiz kalmak, hukuk devleti vatandaşlığıyla bağdaşmaz.

ÜÇÜNCÜ KATMAN · TOPLUMSAL DAYANIŞMA

Üçüncü ve en kritik katman, toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesidir: suçların sistematik biçimde karanlıkta kalması cezasızlık algısını besler, bu algı zamanla suç eğilimini artırır ve hukuk normlarının caydırıcılığını aşındırır. İşlendiği bilinen hukuksuz eylemlere karşı bunu bildirmek suretiyle aslında bireyler ortak menfaatlerini korudukları için aralarındaki dayanışmanın artması en doğal sonuç olacaktır. Sağlıklı bir toplumun devamı için de bu dayanışma ortak bir payda sağlaması açısından çok önemlidir.[11]

DÖRDÜNCÜ KATMAN · BİREY–DEVLET DENGESİ

Dördüncü katmanda birey-devlet dengesi yer almaktadır: devletten adalet talep eden birey, bu talebin karşılanabilmesi için gerekli bilgiyi de sağlamakla yükümlüdür. Diğer bir ifadeyle hukuk devletinde yaşayan bireyden aktif katılım istenmektedir. Suç bilgisi yetkili makamlara ulaşmadığında, kovuşturma ya başlatılamaz ya da yetersiz delille sürüncemede kalır, bu durum ise doğrudan anayasal güvenceler altındaki adaletin gerçekleşme olanağını zedeler.

Sonuç olarak TCK m. 278'in koruduğu tek bir yarar yoktur. Kanun koyucu; adliyeyi, mağduru, toplumsal dayanışmayı, bireysel sorumluluğu ve kamu düzenini bir arada korumayı hedeflemiştir.

C. Kanun Gerekçesinin Anayasal Okuması

Madde gerekçesinde kanun koyucu amacını açıkça ortaya koymuştur:[12]

KANUN GEREKÇESİ

"Suçluların cezalandırılmasını devletten istemek, kişi açısından bir hak olduğu gibi; herhangi bir suç olgusunun gerçekleştiğini öğrenen kişinin durumu suçu takibe yetkili makamlara bildirmesi, aynı zamanda bir yükümlülüktür."

5237 SAYILI TCK GEREKÇESİ · M. 278

Bu gerekçe, vatandaşı devletin suçla mücadelesinin pasif izleyicisi olarak değil; hukuk düzeninin aktif ve sorumlu bir paydaşı olarak konumlandırmaktadır. Anayasa m. 2'nin hukuk devleti anlayışıyla doğrudan örtüşen bu yaklaşım, TCK m. 278'i salt bir ceza politikası aracının ötesine taşımaktadır. Bu tercih,

Anayasal ödev anlayışı çerçevesinden okunduğunda çok daha derin bir anlam kazanmaktadır. Kanun koyucu, hukuk devletinin işlerliğinin bireyin katkısını zorunlu kıldığını tescil etmekte ve bu zorunluluğu bir yaptırım normuyla pekiştirmektedir. Bu itibarla, herhangi bir suç olgusunun gerçekleştiğini öğrenmesine rağmen bireyin durumu yetkili makamlara bildirilmemesi, genel olarak haksız bir davranıştır.[13] Gerekçe bu yönüyle, TCK m. 278 ile Anayasa arasındaki bağı dolaylı ama güçlü bir biçimde kurmaktadır.

Bu bağı kurarken esas alacağımız Anayasa maddeleri ile korunan yarar arasındaki bağlantı aşağıdaki tabloda özet olarak verilmekte olup, sonraki bölümde detaylı olarak incelenecektir.

ÖZET TABLO · TCK M. 278'İN ANAYASAL GEREKÇESİ

m. 278/1 *İşlenmekte olan suç*

MADDE	Devam eden suçu bildirmeyen kişi, 1 yıla kadar hapis cezası
KORUNAN YARAR	Kamu düzeni · Mağdur koruması · Toplumsal dayanışma
ANAYASAL BAĞ	m. 2 Hukuk devleti · m. 5 Koruma görevi

m. 278/2 *İşlenmiş, sonucu önlenebilir suç*

MADDE	Tamamlanmış ama neticesi sınırlanabilir suçu bildirmeyen kişi, aynı yaptırım
KORUNAN YARAR	Suçtan fayda sağlanmasının önlenmesi · Birey–devlet dengesi
ANAYASAL BAĞ	m. 5 Devlet görevi · m. 12 Anayasal ödev

m. 278/3 *Ağırlaştırılmış hal*

MADDE	Mağdur; 15 yaş altı, engelli veya hamile ise ceza yarı oranında artar
KORUNAN YARAR	Savunmasız bireyin korunması · Güçlü koruma
ANAYASAL BAĞ	m. 17 Kişi bütünlüğü · m. 12 Ödev anlayışı

> **YÜKÜMLÜLÜĞÜN ANAYASAL SINIRI (M. 278/4)**
>
> Kişiyi tehlikeye sokan, kendini suçlayan veya özel hayata dokunan bildirimlerde yükümlülük kalkar.

III. ANAYASAL ÇERÇEVE

Hukuk devleti ve vatandaşlık ödevi

III

Modern hukuk devleti anlayışında birey yalnızca hakların öznesi değil, aynı zamanda ödevlerin taşıyıcısıdır.

Modern hukuk devleti anlayışında birey; yalnızca hakların öznesi değil, aynı zamanda ödevlerin taşıyıcısıdır. Devletin bireye karşı negatif yükümlülüğü (temel haklara müdahaleden kaçınma) ve pozitif yükümlülüğü (bu hakların kullanılabilmesi için gerekli koşulları sağlama) bir arada bulunduğu gibi, bireyin topluma karşı da belirli sorumlulukları mevcuttur. Birçok farklı ülke kanunlarında da vatandaşların öğrendikleri suçları ihbar yükümlülükleri vardır.

Diğer yandan vatandaşların suçları izlemek gibi bir yükümlülüğü olmadığı ve aslında bunun devletin sorumluluk alanında olduğunu savunanlara göre, suçu bildirme yükümlülüğü totaliter rejimlere göredir.[14] Ancak günümüzde bu anlayış değişime uğramıştır. Modern hukuk devletinde bireyin hakları olduğu kadar sorumlulukları da vardır. Hukuk devletinde birey, sadece talep eden değil, aynı zamanda ödevleri olan, bu ödevlerini yerine getirmediğinde yaptırıma maruz kalacağını bilen kişidir. İşte suçu bildirmeme suçu da bu yükümlülüklerden birisi[15] olmakla birlikte kamusal bir görev[16] ve anayasal bir haktır.[17]

A. Hukuk Devleti İlkesi: Anayasa m. 2

> **ANAYASA M. 2**
>
> *'Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.'*

Tarihsel olarak, mülk ve polis devlet anlayışlarından sonra gelinen aşama hukuk devletidir. Hukuk devleti kavramı en geniş anlamıyla polis devleti kavramının zıttı olarak kullanılmaktadır ve egemenliğin kişilerden uluslara geçmesini ifade eder. Yani hukuk devleti; hukuk kurallarının onları koyanlar da dahil olmak üzere herkesi bağladığı bir devlet modelidir. Bireye hukuki güvenlik sağlayan bu model, güvenliği ve sosyal düzeni tesis edemeyen bir devletin hukuk devleti olarak nitelendirilemeyeceğini öngörür.[18]

Toplum halinde yaşamanın ilk ve en önemli şartı, güvenliğin ve sosyal düzenin sağlanmasıdır. Bunları sağlayamamış bir devlet, teknik olarak hukuk devleti değildir. Ceza hukuku ise, adil ve güvenli bir toplum düzeni kurmanın araçlarından birisidir.[19]

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihadına göre hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kuran, yargı denetimine açık devlettir.[20] Mahkeme

bu tanımla hukuk devletini biçimsel bir kavramın çok ötesine taşımıştır: toplumsal düzenin fiilen sağlanması için gerekli kurumsal ve normatif kapasiteyi oluşturma yükümlülüğünü de içermektedir.[21]

Bu anlayışın doğal uzantısı şudur: devletin yargı ve cezalandırma tekeli, suç bilgisine erişimi zorunlu kılar. Bu erişimin en temel kanallarından biri ise vatandaşın bildirimidir. Bildirme yükümlülüğü bu bağlamda, hukuk devleti ilkesinin bireye yansıttığı işlevsel bir gerekliliktir.

> *"Hukuk devletinin güvence altına aldığı kamu düzeni ve bireysel haklar, yalnızca devlet aygıtının tek başına işletebileceği bir yapıda değil; vatandaşın aktif katkısıyla beslenen bir sistemde gerçek anlamını bulur.*
>
> ANAYASA MAHKEMESİ, E.2012/65, K.2013/91

B. Devletin Temel Görevleri: Anayasa m. 5

> **ANAYASA M. 5**
>
> *'Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.'*

Anayasa m. 5, kişinin temel haklarını korumayı, sosyal hukuk devleti ile adalet ilkelerini hayata geçirmeyi ve bireyin maddi ile manevi varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlamayı devletin asli görevleri arasında saymaktadır.[22] Bu normun yalnızca devlet organlarını değil, dolaylı biçimde toplumun bütününü bağlayan bir anayasal değer düzeni inşa ettiği kabul edilmektedir.[23]

Anayasal hükümlerinin yatay etkisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, temel hakların korunmasına ilişkin devlet yükümlülüklerinin bireyler arası ilişkilere de yansıdığı görülmektedir. Devlet, kişi güvenliğini ve kamu düzenini sağlamakla yükümlü olduğu ölçüde, bireylerin iş birliğini hukuken güvence altına almak durumundadır. TCK m. 278 bu çerçevede devletin anayasal koruma görevinin bireysel alana yansıtılmış bir uzantısıdır.[24] Bu çerçevede Anayasa m. 5'te tesis edilen koruma yükümlülüğünün bir yansıması olarak ceza mevzuatında vatandaşlara çeşitli bildirim ve ihbar yükümlülükleri getirilmesi, anayasal temelli bir zorunluluk olarak değil, anayasal bir yetkilendirmenin meşru bir kullanımı olarak anlaşılmalıdır.[25]

Yükümlülüğün sınırlarının belirlenmesinde de Anayasa m. 5 belirleyici işlev görmektedir: bildirimin bireyin temel haklarının özüne dokunduğu durumlarda susma hakkı ve kişi dokunulmazlığı gibi karşıt anayasal değerlerin üstünlüğü gözetilmelidir.[26]

C. Anayasal Ödev Anlayışı: Anayasa m. 12

> **ANAYASA M. 12**
>
> *'Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.'*

Yukarıdaki madde, temel hakları salt bireysel çıkarların değil, toplumsal düzenin de kurucu unsurları olarak konumlandırmakta; bu ikili işlev ise hakların öznellik boyutunu aşarak nesnel bir anayasal değer düzenine dönüştüğünü göstermektedir.[27] Nitekim bu yapının ceza hukuku alanına yansıması, devletin yalnızca bizzat ihlalden kaçınması değil, üçüncü kişilerin olası ihlallerine karşı da etkin önlemler alması gerektiğinde somutlaşmaktadır.[28]

Şimdi TCK m. 278'de düzenlenen suçu bildirme yükümlülüğünü, Anayasa m. 12 bağlamında değerlendirelim. Temel hakların devredilmezliği ve dokunulmazlığı ilkesi yalnızca hak sahibini değil, hakkın ihlalinden haberdar olan üçüncü kişileri de pasif kalmaktan alıkoyan bir normatif uzantıdır.[29] Zira bir suçun işlenmekte olduğunu bilen ve buna rağmen yetkilileri haberdar etmeyen bireyin suskunluğu, mağdurun dokunulmaz haklarına fiilen zarar vermekte; bu durum ise m. 12'nin koruma işleviyle doğrudan çelişmektedir.[30] Bu gerilim, söz konusu bildirim yükümlülüğünü salt bir kamu düzeni tedbiri olmaktan çıkarıp temel hakların etkinliğini güvence altına almaya yönelik anayasal bir araç olarak yeniden nitelendirmeyi zorunlu kılmaktadır.[31] Öte yandan m. 12'nin ikinci fıkrası, bireyin topluma karşı ödev ve sorumluluklarını açıkça öngörmekte; bu hüküm bildirim yükümlülüğüne sağlam bir normatif meşruiyet zemini sağlamaktadır.

Sonuç olarak, güvenlik ve adalet talep etme hakkı; bu taleplerin karşılanmasını mümkün kılan mekanizmalara katkı sunma ödeviyle birlikte var olur. Hakkı talep eden, bu hakkın kullanılabilir kılınmasına da katkı sunmakla yükümlüdür.

IV Vatandaşlık Ödevinin Anayasal Sınırları

Suçu bildirme yükümlülüğünün anayasal temelleri yukarıda incelenmiş olmakla birlikte, bu yükümlülük mutlak ve sınırsız değildir. Hukuk devleti ilkesi; bireyin devlete karşı ödevlerini olduğu kadar, devletin bireye karşı güvence yükümlülüklerini de kapsamaktadır. Yükümlülüğün sınırlarını belirleyen başlıca anayasal değerler üç eksende ele alınabilir.

BİRİNCİ EKSEN · KİŞİ DOKUNULMAZLIĞI (ANAYASA M. 17)

Bildirimin yükümlü kişiyi ya da yakınlarını ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya bırakacağı durumlarda, yükümlülüğün yerine getirilmesi anayasal güvenceli bir hakla doğrudan çatışacaktır.[32] Anayasa'nın koruduğu bir hakkın, yine Anayasa'dan kaynaklanan bir ödev aracılığıyla feda edilmesi beklentisi, normlar hiyerarşisi içinde tutarlı değildir.

İKİNCİ EKSEN · SUSMA HAKKI VE KENDİNİ SUÇLAMAMA (ANAYASA M. 38, AİHM M. 6)

Bildirim yükümlülüğünün bireyi kendi suçluluğuna ilişkin delil üretmeye zorladığı hallerde, *nemo tenetur se ipsum accusare* ilkesi devreye girer.[33] Birey bu durumlarda bildirim yapmaya zorlanamaz.

ÜÇÜNCÜ EKSEN · ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ VE KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ (ANAYASA M. 19-20)

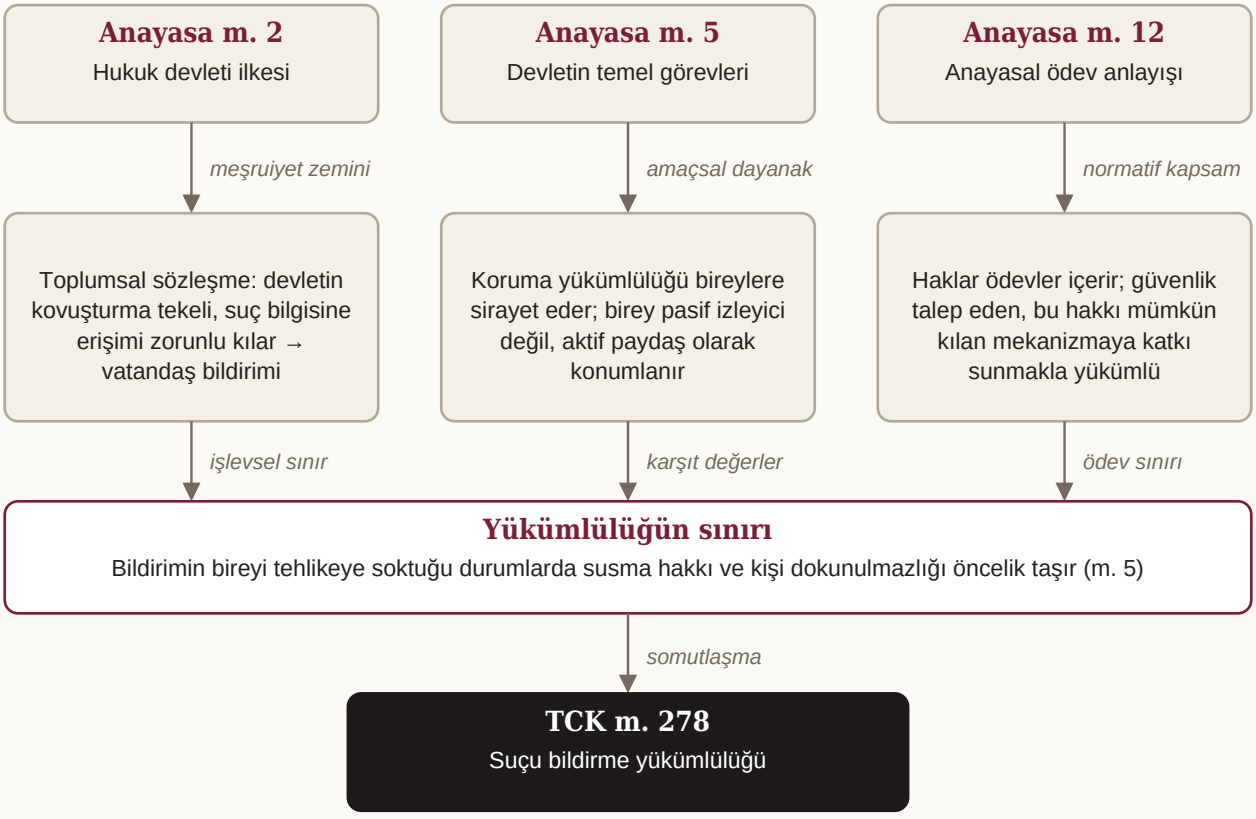
Bu hakların özüne dokunan bildirim yükümlülükleri, orantılılık ilkesi çerçevesinde denetlenmek durumundadır.[34]

TCK m. 278 bu ölçütler çerçevesinde değerlendirildiğinde, bildirimin bireyi ciddi bir tehlikeye maruz bırakmadığı, kendini suçlayan bir nitelik taşımadığı ve özel hayatın özüne dokunmadığı koşullarda anayasal sınırlar içinde kaldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sınırları aşan durumlarda ise yükümlülüğün uygulanması, bizzat dayandığı anayasal değerleri ihlal eden bir araca dönüşür.

Kanun koyucunun TCK m. 278/4'teki çözümü de bu bağlamda anılmaya değerdir: tanıklıktan çekinebilecek kişiler, bildirim yükümlülüğünden de muaf tutulmuştur. Bu tercih, anayasal sınırların yasa koyucu tarafından da tanındığının açık bir göstergesidir.

Aşağıdaki şema; TCK m. 278'in üç anayasal eksenden aldığı desteği ve yükümlülüğün sınırlarını özetlemektedir:

ŞEMA · TCK M. 278'İN ANAYASAL TEMELLERİ

V Sonuç

Bu çalışma; TCK m. 278'de düzenlenen suçu bildirme yükümlülüğünü, üç anayasal eksen üzerinden bir vatandaşlık ödevi olarak temellendirmiştir.

Hukuk devleti ilkesi (Anayasa m. 2) açısından: devletin kamu düzenini koruma işlevi, yalnızca devlet aygıtıyla değil, vatandaşın suç bilgisini aktif biçimde iletmesiyle işler hale gelir. Kovuşturma tekeline sahip olan devletin, bu tekeli etkin kılabilmek için vatandaşın işbirliğine ihtiyacı vardır; bildirim yükümlülüğü bu ihtiyacın hukuki karşılığıdır.

Devletin temel görevleri (Anayasa m. 5) açısından: temel hakların fiilen korunması, suç bilgisinin yetkili makamlara ulaşmasına yapısal biçimde bağımlıdır. Bilgi aktarılmadan kovuşturma başlatılamaz; kovuşturma olmadan adalet gerçekleşemez. Bu zincir, bildirme ödevini devletin anayasal koruma görevinin bireysel uzantısı haline getirmektedir.

Anayasal ödev anlayışı (Anayasa m. 12) açısından: Anayasa, vatandaşı salt hak öznesi olarak değil, toplumsal yükümlülükler taşıyan bir birey olarak konumlandırmaktadır. Güvenlik ve adalet talep etme hakkı, bu taleplerin karşılanabilmesini mümkün kılan mekanizmalara katkı sunma ödeviyle birlikte var olur.

Bu üç eksenin kesişiminde TCK m. 278, bireysel bir ihbar ödevi görünümünün çok ötesinde, hukuk devletinin kendini sürdürebilmesinin yapısal bir koşulu olarak öne çıkmaktadır. Yükümlülük; kişi dokunulmazlığı, susma hakkı ve özel hayatın gizliliği gibi anayasal güvencelerle çizilen sınırlar içinde kaldığı ölçüde hem meşruiyetini hem de anayasal tutarlılığını korumaktadır.

ANAYASAL VATANDAŞLIK

Anayasal vatandaşlık, haklarla beslenen ama ödevlerle dengelenen bir ilişkidir. TCK m. 278, bu dengenin en somut hukuki ifadelerinden birini oluşturmaktadır: bireyi devlet karşısında güçsüzleştiren bir araç değil, bireyi hukuk düzeninin kurucu bir bileşeni olarak konumlandıran anayasal bir mekanizmadır.

AV. HÜMEYRA İŞLER · MART 2026

EKLER

Dipnotlar ve kaynakça

Metin içindeki yükseltilmiş numaralar bu bölümdeki dipnotlara karşılık gelir.

Dipnotlar

1 Döner, İsa: Suçu Bildirmeme Suçu, Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.54, S.3, 2005, s.3-4; Hohmann, in: Joecks/Miebach (Hrsg.), Münchener Kommentar zum StGB, § 138 Rn. 13. Karşıt görüş için bkz. Erdem, Mustafa Ruhan, Suçu Bildirmeme Suçu, TBMM Dergisi, S.80, 2009, s. 114. İhbar kavramının bildirim kavramından daha geniş yorumlanması gerektiğine dair bkz. Kaşlı, Enver, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 11 (2), Güz 2024, s.100 'Dolayısıyla her ihbar, bildirimdir; ancak her bildirim, teknik anlamda ihbar değildir.'

2 Döner, a.g.e. s.105.

3 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 2/j.

4 Döner, a.g.e., s.112; Kolcu, Selahaddin, TCK'da Suçu Bildirmeme Suçu Yüksek Lisans Tezi, Aralık 2014, s.80; Ünver, Adliyeye Karşı Suçlar, Seçkin Yayıncılık, 2011, s. 283; Kaşlı, a.g.e.

5 Veli Özer Özbek / Koray Doğan / Pınar Bacaksız / İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2018; Durmuş Tezcan / Mustafa Ruhan Erdem / Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara, 2025.

6 Döner, a.g.e., s.76.

7 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 278 gerekçesi. Karşıt görüş için bkz. Erdem, a.g.e.

8 Kaşlı, a.g.e., s.97.

9 Döner, a.g.e., s.118.

10 29.01.1964 tarih ve 1963/193 Esas, 1964/9 Karar sayılı İlamı- AMKD. Sayı:2, Ankara, 1965, s.46; Ayrıca 28.01.1964 tarih ve 1963/128 Esas, 1964/8 Karar sayılı İlamı- AMKD., Sayı:2, Ankara, 1965, s.3; Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 10.02.2012 tarih ve 2010/1 Esas, 2012/1 Karar sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 30.09.2015 tarih ve 2013/13-1847 Esas, 2015/2020 Karar sayılı kararı; Döner, a.g.e.,s.64

11 Döner, a.g.e., s.64; Kolcu, a.g.e., s.61; Enver, a.g.m., s.92 'Suçu bildirmeme suçuyla korunan hukuki değeri açıklayan görüşler birlikte değerlendirildiğinde suçu bildirmeme suçuyla birden fazla hukuki değerin korunduğu söylemek mümkün olmakla birlikte bu görüşler arasında toplumsal dayanışmanın sağlanmasının daha öne çıktığı kanaatindeyim.' Eleştirisi için bkz. Erdem, a.g.e., s.106, dipnot 3 ve 4.

12 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Gerekçesi, m. 278.

13 Artuk, M.Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya, A.Caner, Gerekçeli Ceza Kanunları, Ankara, 2016.

14 Özek, Çetin, TCK'nun 50.yılında Devlete Karşı Suçlar, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976, s. 225-226.

15 Kolcu, a.g.e., s.1-2.

16 Artuk,/ Gökçen/ Yenidünya, a.g.e., s.803 v.d.

17 Koca, Mahmut, Çocuk İstismarında İhbar Yükümlülüğü, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt 3, sayı 1, yıl 2012, s. 114.

18 Çağlayan, Ramazan, A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, Cilt II, Sayı 1, s.1-2.

19 Kolcu, a.g.e., s. 3.

20 Anayasa Mahkemesi, E.2012/65, K.2013/91; Kemal Gözler, Türk Anayasa Hukuku, Bursa: Ekin Yayınevi, 2018, s.191.

21 Anayasa Mahkemesi, E.2010/52, K.2011/113.

22 Gözler, a.g.e., s.214.

23 Bkz. Kemal Gözler, a.g.e, s. 214 vd.; Erdoğan Teziç, Anayasa Hukuku, 18. bs., İstanbul: Beta Yayınları, 2021, s. 176 vd.

24 Temel hakların yatay etkisi öğretisi için bkz. Murat Sevinç, "Temel Hakların Üçüncü Kişilere Etkisi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 55, S. 3, 2006, s. 145-172. Alman anayasa hukukundaki kökenine ilişkin bkz. Günter Dürig, "Grundrechte und Zivilrechtsprechung", Festschrift für Hans Nawiasky, München, 1956, s.157 vd.

25 Bu ayrım için bkz. Robert Alexy, Temel Haklar Teorisi, çev. Hakan Demir, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2014, s. 310 vd.; Ender Ethem Atay, İdare Hukuku, 5. bs., Ankara: Turhan Kitabevi, 2018, s. 89.

26 Susma hakkı ve bildirim yükümlülüğü arasındaki gerilim için bkz. Feridun Yenisey / Ayşe Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7. bs., İstanbul: Beta Yayınları, 2020, s. 334 vd.; Yener Ünver / Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. bs., Ankara: Adalet Yayınevi, 2021, s. 289.

27 Temel hakların nesnel ve öznel boyutları için bkz. Kemal Gözler, a.g.e., s. 231 vd.; Zühtü Arslan, "Temel Hakların Çatışması ve Anayasa Mahkemesi", Anayasa Yargısı Dergisi, C. 19, 2002, s. 87 vd.

28 Devletin pozitif yükümlülükleri ve ceza hukuku aracılığıyla temel hakların korunması için bkz. Sibel İnceoğlu (ed.), İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, İstanbul: Beta Yayınları, 2013, s. 71 vd.; AİHM, X ve Y v. Hollanda, Başvuru No. 8978/80, 26.03.1985.

29 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 278; Mahmut Koca / İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. bs., Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 598 vd.

30 Temel hakların etkinlik ilkesi (effet utile) bağlamında bkz. Anayasa Mahkemesi, E. 2014/87, K. 2015/112, 08.12.2015; Osman Doğru / Atilla Nalbant, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi: Açıklama ve Önemli Kararlar, C. 1, Ankara: Yargıtay Yayınları, 2012, s. 45 vd.

31 Bu yeniden nitelendirme yaklaşımına benzer bir çerçeve için bkz. Berrin Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. bs., Ankara: Adalet Yayınevi, 2021, s. 72 vd.; Veli Özer Özbek vd., a.g.e., s. 114.

32 T.C. Anayasası, m. 17; Osman Doğru / Atilla Nalbant, a.g.e., s.112.

33 T.C. Anayasası, m.38/5: 'Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.' Nemo tenetur ilkesi için bkz. Feridun Yenisey / Ayşe Nuhoğlu, a.g.e., s. 334 vd.; AİHM, Saunders v. United Kingdom, Başvuru No. 19187/91, 17.12.1996.

34 Anayasa Mahkemesi, E.2016/150, K.2017/179, 28.12.2017; T.C. Anayasası, m. 19 ve m. 20; Erdoğan Teziç, a.g.e., s. 231 vd.

Kaynakça

I. TÜRK HUKUKU, ANAYASA VE ÖĞRETİ

- T.C. Anayasası (1982), m. 2, 5, 12, 17, 19, 20, 38
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, m. 278 ve Kanun Gerekçesi (TBMM Yasama Dönemi 22, Sıra Sayısı 664)
- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 2/j
- Anayasa Mahkemesi, E.2010/52, K.2011/113
- Anayasa Mahkemesi, E.2012/65, K.2013/91
- Anayasa Mahkemesi, E.2016/150, K.2017/179, 28.12.2017
- Artuk, M.Emin / Gökçen, Ahmet / Yenidünya, A.Caner, Gerekçeli Ceza Kanunları, Ankara, 2016
- Berrin Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. bs., Ankara: Adalet Yayınevi, 2021
- Çağlayan, Ramazan, A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, Cilt II, Sayı 1.
- Durmuş Tezcan / Mustafa Ruhan Erdem / Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara, 2025.
- Doğru, Osman / Nalbant, Atilla: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi: Açıklama ve Önemli Kararlar, C.1, Ankara: Yargıtay Yayınları, 2012
- Döner, İsa: "Suçu Bildirmeme Suçu", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.54, S.3, 2005.
- Ender Ethem Atay, İdare Hukuku, 5. bs., Ankara: Turhan Kitabevi, 2018, s. 89.
- Erdem, Mustafa Ruhan: "Suçu Bildirmeme Suçu: TCK 278", TBB Dergisi, Sayı 80, 2009.
- Erdoğan Teziç, Anayasa Hukuku, 18. bs., İstanbul: Beta Yayınları, 2021.
- Gözler, Kemal: Türk Anayasa Hukuku, Bursa: Ekin Yayınevi, 2018; 3. bs., 2019

- Kaşlı, Enver, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 11 (2), Güz 2024
- Koca, Mahmut, Çocuk İstismarında İhbar Yükümlülüğü, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt 3, sayı 1, yıl 2012
- Kolcu, Selahaddin, TCK'da Suçu Bildirmeme Suçu Yüksek Lisans Tezi, Aralık 2014
- Mahmut Koca / İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. bs., Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021
- Murat Sevinç, "Temel Hakların Üçüncü Kişilere Etkisi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 55, S. 3, 2006
- Özek, Çetin, TCK'nun 50.yılında Devlete Karşı Suçlar, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976
- Sibel İnceoğlu (ed.), İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, İstanbul: Beta Yayınları, 2013
- Ünver, Adliyeye Karşı Suçlar, Seçkin Yayıncılık, 2011
- Veli Özer Özbek / Koray Doğan / Pınar Bacaksız / İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2018
- Yener Ünver / Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. bs., Ankara: Adalet Yayınevi, 2021
- Yenisey, Feridun / Nuhoğlu, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul: Beta Yayınları, 2020
- Zühtü Arslan, "Temel Hakların Çatışması ve Anayasa Mahkemesi", Anayasa Yargısı Dergisi, C. 19, 2002

II. KARŞILAŞTIRMALI VE TEORİK KAYNAKLAR

- Alexy, Robert: Temel Haklar Teorisi, çev. Hakan Demir, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2014
- AİHM, Saunders v. United Kingdom, Başvuru No. 19187/91, 17.12.1996
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, m. 6
- Günter Dürig, "Grundrechte und Zivilrechtsprechung", Festschrift für Hans Nawiasky, München, 1956
- Hohmann, in: Joecks/Miebach (Hrsg.), Münchener Kommentar zum StGB, § 138 Rn. 13.

7 EKİM HAREKETİ

Hukuk Dosyası